

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA

Dějiny soukromého práva 5
Rodinné právo
(provází Pavel Salák)

Obsah

- Co je rodina, manželství, okruhy otázek
- Vznik a povaha manželství
- Ukončení manželství
- Vztahy a postavení v rodině
- Majetek v rodině

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

Vznik manželství a charakter rodiny

Rodina je opora státu.

Lidé zaměstnaní rodinnými starostmi
nemyslí na politiku.

G. Laub

Co je manželství?

§ 44 ABGB

Rodinné poměry zakládají se smlouvou manželskou. V manželské smlouvě dvě osoby různého pohlaví projevují podle zákona svoji vůli, že budou žít v nerozlučném společenství, děti ploditi, je vychovávat i poskytovat si vzájemnou pomoc.

§ 656 NOZ

Manželství je trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc.

- Manželství zakládá rodinu
- Tvoří ji dvě osoby různého pohlaví (muž a žena)
- Cílem rodiny jsou potomci - legitimní potomci
- Potomky „je třeba“ zplodit a vychovat

Forma uzavření manželství do r. 1918

Rakousko

- *Josefinský patent 1783, zákon 1786, západohaličský 1796, ABGB*
- *Obligatorně církevní forma*
  - katolický (od 1856 závazné církevní právo a církevní soudy do r. 1868)
  - evangelický (od 1781) - příslušné civilní soudy
  - židovský (státem daný numerus clausus)
  - Smíšený (katolík-evangelík)
  - „nouzový civilní sňatek“ X jen podpůrný (zákon č 47/1868 ř.z.) - neumožňuje kanonické právo x OZ umožňoval
- *Povinný civilní sňatek jen pro „bezkonfesijní osoby“ (zákon č.51/1870 ř.z.) - hejtmanství*

Uhry

- Církevní patent Jos. II. 1783 - rozšířen na Uhry 1786
- Zákonný článek XXXI/1894 o právu manželské - obligatorně civilní sňatek pro všechna náboženství (cca 12)

Forma uzavření manželství po r. 1918

Zákon č. 11/1918 Sb. z. a n. - recepční norma

- Čechy+Morava+Slezsko - ABGB
- Hlučínsko BGB (do 1920) - obligatorně civilní
- Slovensko+Podkarpatská Rus - z. čl. XXXI/1894

Manželská novela č. 320/1919 Sb. z. a n.

- § 1 K platnosti manželství se vyhledávají vyhlášky a slavnostně prohlášené přivolení k manželství, a to buď občanské nebo církevní.
- Č+M+Sl - krok vpřed
- Slov+PR - krok vzad

Osnovy

- Inspirace uherským, německým a švýcarským právem - většina členů subkomitétu v pro civilní sňatek x vědomi si politické neprůchodnosti

Forma uzavření manželství po r. 1949

265/1949 Sb., zákon o právu rodinném

- civilní sňatek (§ 1), církevní (§7) až po něm

93/1964 Sb., zákon o rodině (do 2005 SK, do 2013 ČR)

- Shodně s zákonem z r. 1949
- Novela 234/1992 Sb. - církevní postaven civilnímu na roveň x zpočátku podobné problémy jako v r. 1919...

OZ 89/2012 Sb.

- Bud' civilní, nebo církevní /jako za první republiky/
- Občanský sňatek - následný církevní nemá právní následky
- Církevní sňatek - nelze následně uzavřít občanský

Překážky

- Nemohoucnost přivolení
  - Zuřiví, blbí, šílení a nedospělí (§48 ABGB)
  - Nezletilci musí mít souhlas otce
  - Politický konsens (státní povolení do r. 1867)
  - Služba ve vojsku - dovození velitele pluku či sboru
  - Vynucený souhlas, unesená osoba, těhotenství s někým jiným
  - Prokázané špatné mravy, nakažlivé choroby a vady bránící účelu manželství

- Nemohoucnost účelu
  - Nemohoucnost tělesná (občasná či následná nemohoucnost nehraje roli)
  - Nemohoucnost mravní (příbuzenství, švagrovství, bigamie, jiná víra, církevní sliby, těžký zločin, cizoložství, vražda manžela)

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

Ukončení manželství

Milujte své manželky, pánové,
bude to svědčit ve váš prospěch při rozvodu.

G. Laub

- „*Dokud nás smrt nerozdělí....*“
- **Rozvod** (od stolu a lože)
  - Demonstrativní důvody
- **Rozluka** (manželská novela 1919) - rozvod až od 1949
  - „*o rozluku každého manželství žalovati lze*“
  - 1919 Taxativní důvody : cizoložství, trest žaláře na tři léta či za čin svědčící o zvrhlé povaze, zhýralý život, usilování o život manžela, ubližování, opuštění manžela a nevrácení se do šesti měsíců od soudní výzvy, trvalá duševní choroba, trvalý rozvrat (nesmí žádat ten, kdo zavinil) a nepřekonatelný odpor (musí oba manželé souhlasit a je možný nejprve rozvod od stolu a lože)
  - x 1949 „hluboký rozvrat“
- Hledá se viník (i zákon 1949 a 1963) - ten , kdo zavinil, nemůže žádat rozvod
- **Děti**
  - ABGB - typicky muž (žena původně u kluků do 4 u dívek do 7let (§ 142 do 1. dílčí novely - 1914)
  - Po r. 1949 - typicky žena

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

Vztahy v rodině

Jedinou filozofickou obranou manželství je věta:
„Podřídit se poznané nutnosti je nejvyšší
projev svobody.“

(G. Laub)

ABGB

§ 91 Muž je hlava rodiny. V této vlastnosti přísluší mu obzvláště právo vésti domácnost; náleží mu však také závazek, aby poskytoval manželce podle svého jmění slušnou výživu a zastupoval ji ve všech případech.

§ 92 Manželka obdrží jméno mužovo a požívá práv jeho stavu. Jest povinna následovati muže do jeho bydliště, pomáhati, seč jest, v domácnosti a ve výdělku a, pokud toho vyžaduje domácí pořádek, sama plniti i dáti plniti opatření mužem učiněná.

§ 139 Rodiče jsou vůbec zavázáni své manželské děti vychovávat, to jest pečovat o jejich život a jejich zdraví, opatřovat jim slušnou výživu, jejich tělesné a duševní síly vyvíjeti a vyučováním v náboženství a v užitečných vědomostech klásti základ k jejich budoucímu blahobytu.

§ 141 Jest především povinností otcovou tak dlouho pečovat o výživu dětí, dokud nemohou samy se vyživovati. Na matce je zvláště pečovat o jejich tělesnou výchovu a o jejich zdraví.

§ 148 Otec může vychovávat své ještě nedospělé dítě ku stavu, jež pro ně uzná za přiměřený; ale po dosažené dospělosti může dítě, předneslo-li otcovi bez úspěchu svou žádost o jiné povolání, jež se spíše srovná s jeho náklonostmi a jeho schopnostmi, vznésti svou žádost na řádný soud, kterýž o tom z úřední moci rozhodne, přihlížeje ke stavu, jmění a námitkám otcovým.

§ 165 Nemanželské děti nemají nároku ani na rodinné jméno otcovo, ani na šlechtictví, erb a jiné přednosti rodičů; obdrží rodné jméno matčino.

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

Majetkové vztahy v rodině

Kdo se žení pro peníze,
má aspoň rozumný důvod.

(G. Laub)

ABGB x 1949 X 1963

§ 1217 Svatebními smlouvami nazývají se smlouvy, které byly sjednány o jmění, hledíc k manželskému svazku, a mají především za předmět věno; obvěnění; jitřní dar; společenství statků; správu a požívání vlastního jmění; dědickou posloupnost, nebo doživotní požívání jmění, určené pro případ smrti, a vdovský plat.

§ 1233 Manželský svazek sám nezakládá ještě společenství statků mezi manžely. K tomu je potřebí zvláštní smlouvy, jejíž rozsah a právní forma posuzuje se podle §§ 1177 a 1178 předchozí hlavy.

§ 1237 Neučinili-li manželé zvláštní úmluvy o upotřebení svého jmění; podrží každý manžel své dřívější vlastnické právo a druhý nemá nároku na to, co každá strana během manželství získá a jakýmkoli způsobem dostane. V pochybnosti platí domněnka, že nabytí se stalo mužem. (Osnova 1937 - „ V pochybnosti platí domněnka, že nabytí se stalo rovným dílem.“)

Zákon o rodině 1949

- Zákonné společenství majetkové x možno se smluvně odchýlit

Zákon o rodině 1963

- bezpodílové spoluvlastnictví bez možnosti smluvního odchýlení

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

Ženatí muži žijí déle

- alespoň jim to tak připadá